УДК 323. 1 (94. 477)

Вовканич С. Й.,

e-mail: lsvovkanych@gmail.com,

д. е. н., проф., дійсний член Папської Академії соціальних наук (Ватикан), ст. наук. співр.,
Інститут регіональних досліджень НАН України, м. Львів

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ЯК МАТРИЦЯ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ

Анотація. Вперше складові Української Національної Ідеї (УНІ) розглядаються комплексно як система стратегем інтегральних триєдиних блоків, впровадження яких верифікує функції розвитку вільної держави Україна, її титульного народу в напрямках: його консолідації, ідентифікації та визначення вектора інтеграції в цивілізований вільний світ. Обґрунтовується: усе, що заважає українцям реалізувати ці магістральні функції національного поступу як корінного народу в умовах розв'язаної проти нього Росією гібридної війни, – залишок імперської асиміляції та недобросусідського оточення минулого, яке сучасники, щоб швидше досягти кращого майбутнього, мають якнайменше залишити прийдешнім поколінням в структурі регіонально-екстрактивних бар'єрів цивілізованого розвитку України.

Ключові слова: Українська Національна Ідея, стратегеми розбудови національної держави, бар'єри захисту національної ідентичності, інформаційний простір.

Vovkanych S. Y.,

e-mail: lsvovkanych@gmail.com,

Doctor of Economy, Professor, Member of the Pontifical Academy of social sciences (Vatican City),
researcher the Institute of regional research NAS of Ukraine, Lviv

NATIONAL IDEA AS THE MATRIX OF THE NATIONAL STATE CREATION

Abstract. In the current article, probably for the first time, the model of state-building, where the nation is considered to be conscious of its national idea of the future development, is analysed. It is postulated that based on this Idea, the stratagemes for building a nation-state of indigenous people with all the proper attributes are being developed. The title nation living in this state has an exclusive (exceptional) natural, cultural, religious and historical right to self-determination and protection. It is noted that in a process of elimination of imperial assimilation barriers, these stratagemes perform three fundamental and at the same time interrelated functions of spiritual revival: consolidation of the nation, its identification and integration into a civilized world. It is stressed that everything impeding the realization of these core functions for national progress is a remnant of the hostile neighbourhood of the past, which contemporaries must not keep for the future generation to attain a better future.

Keywords: Ukrainian National Idea, stratagemes for nation-state building, barriers to national identity protection, information space.

DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-8510-2019-16-13>

Постановка проблеми. Україна – в ексклюзивній небезпеці. Адже немає в світі держави, на яку б напав сусід-агресор, який чи не щодень, вбиваючи її захисників, цинічно втулює світові інформаційну брехню – всередині України відбувається громадянська війна. Дедалі стає очевидніше, що гібридна війна, розв'язана Путіним проти неї, жорстоко мстить, якщо своєчасно не замислитися над її інформаційною природою – «хто, як, кому, через які канали і яку інформацію, з якою інтенсивністю та метою» поширює в українському національному просторі. Паче того, цю війну, що відбувається вже шостий рік, переможно,

відповідно до національних інтересів України, – швидко не закінчити. А чи українці серйозно задумуються: що є наративом російської пропаганди, що і хто йде наперед «руського мира»? Поперед цього злочинного світу йдуть не «зелені чоловічки» і не танки, а шовіністична російська ідея з імперсько-демагогічними, традиційно самодержцями накресленими «духовними скрепами» – «Как обустроить Россию» – мабуть, загарбаними землями та людьми, яких Путін «ощасливорює» новими паспортами. Звісно, за рахунок обману і завоювання «всього мира», але в Україні, Грузії – імперський реванш вже почато, червоні лінії давно пройдено!

Інформаційні, точніше дезінформаційні, елементи воєн відомі з давніх часів. Вже сто років тому більшовики масово застосували проти УНР пропаганду своєї загарбницько-імперської ідеології. Нині в Криму, на Донбасі російські загарбники надали їй небезпечної домінантності та гібридності, яка визначається великим застосуванням значних обсягів «дез», широкими площами інтенсивного покриття антиукраїнським контентом, науковими системами інформаційного супроводу, токсичну семантику якого забезпечують найновіші технічні, технологічні засоби, соціально-психологічні методи та значні фінансові ресурси. Щобільше, саме ці атрибути покликані підвищити ефективність «м'якої частини» агресивної ідеології Росії. Глобалізація гібридизації – це ті «духовные скрепы» сучасної державно-церковної політики «руського мира», ідеологічно скеровані на відновлення імперії зла, що нібито розпалася, але знову реанімується Путіним, аби далі нести нові виклики світовому цивілізованому порядку.

Утім, ці виклики особливо загрожують суверенітету держав, які стали в пострадянському просторі на шлях Незалежності, започаткували розбудови своєї Помісної Церкви, рідної мови як єдиної державної, вітчизняної культури, національної економіки та вибрали вектор інтеграції у вільний євроатлантичний цивілізований світ з його орієнтацією на колективний військовий захист і досягнення високих стандартів життя, добробуту, екології тощо. Попри те, як свідчать моніторинги російських мас-медіа, які висвітлюють події в Україні, Кремль щораз більше страшає українці, свідомі того, що ці вектори розбудови має реалізувати національна Держава українського народу. І він один, і лише один – без «старшобратства», менторства і агресій, має ексклюзивне право на національне самовизначення в своїй історичній Батьківщині.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нещодавно Кнесет вперше у світовій державотворчій практиці прийняв Основний закон, яким закріпив за Державою Ізраїль статус національної держави єврейського народу та легітимізував виключне (ексклюзивне) його право на самовизначення в своїй країні [1]. За цим законом Ізраїль захищається не мечем, а мечем. Ба більше, навіть ізраїльська жінка стала воїном, який однією рукою тримає немовля, а іншою – автомат. Ми не раз ставили на всеукраїнський порядок денний проблематику розбудови національної держави Україна в сучасному її ворожо-агресивному оточенні [2]. При цьому підкреслювалося, що за цієї північно-сусідської небезпеки та слабкої у військовому плані держави Україна безпека інформаційного простору, її ефективність залежить не від економічних факторів чи природних ресурсів країни. Ця рефлексія була підтверджена зарубіжними вченими, які показали: ефективне функціонування держави в сучасному конкурентному середовищі (точніше, ворожому оточенні) визначається темпоритмом трансформації екстрактивних (визискних) інститутів в інтерактивні та використанням інклюзивних чинників суспільного розвитку, з одного боку. З іншого, – швидким подоланням ексклюзивності регулювання регіонального розвитку, зростанням інклюзивності середнього класу, консолідацією нації тощо [3].

Напередодні святкувань 28-мої роковини Незалежності України в Києві (18-19 серп.) з офіційним візитом перебував прем'єр-міністр Ізраїлю Біньямін Натаньяху. Це перший приїзд ізраїльського прем'єра за останні 20 років. Виступаючи з Президентом України Володимиром Зеленським в Бабиному Яру на могилах євреїв, українців та жертв інших народів, невинно розстріляних німецькими нацистами, він невпинно підкреслював важливі реалії: за цей час Ізраїль став сильною державою, здатною захистити своїх громадян від будь-кого і будь-де. І з цими досягненнями рахується світ. Визнаючи, але не фетишизуючи здобутки національного досвіду розбудови держави єврейського народу, зацентруємо на тих, що згодилися б й Україні, зокрема на креативно-захисних пріоритетах стратегії розвитку національної Держави в умовах гібридної війни. Спочатку уточнімо робочі дефініції.

Під суспільною інклюзією розуміється процес збільшення ступенів участі всіх громадян соціуму в суспільно-корисній праці (виробництві, бізнесі, управлінні, громадянському житті) і не лише як суб'єктів, що мають особливі потреби. Щодо ексклюзиву, то він більшою мірою стосується виключного (або виняткового) права громадян, яке їм надається для реалізації свого інклюзиву на даній території, аби подолати регіональні бар'єри та реально втілити це право в практику ексклюзивності регіонального

розвитку не як містечковість чи нерозуміння ваги загальнонаціональних державотворчих стратегій, а як специфіку розвитку нації. Отож, український ексклюзив – це не тільки складне явище, яке позиціонується з особливою винятковістю права народу на усунення регіонально-залишкових імперських перешкод. Особливість та, що всупереч ворожості російських імперій, які цілеспрямовано та підступно знищували національну еліту України як основного духовно-інтелектуального продуцента української ексклюзивності – вона збереглася, хоча їй не давали стати класом. Імперії (царська та радянська, біла, червоні, атеїстична і православна) не тільки її розстрілювали, висилали до Сибіру, а й інклюзивно визискували в «облаштуванні Росії» новими, анексованими нею, землями.

Водночас інтерактивність в українському контексті також не характеризується як процес, що запросто переривається іншим процесом, а не імперським суб'єктом, аби перешкодити державній самостійності українців розширювати інтерактивність. Не оминаймо винятково жорстоку репресивність цих процесів як панівних суб'єктів імперії, особливо її тотально-асиміляційних законів та циркулярів як глобальних інгібіторів української мови, культури, освіти. За інерцією ці пригнічувачі в сучасному інформаційному просторі України далі злодіють в руках сусіда-агресора, який нахабно гальмує розвиток її державної самостійності, ширячи потужний антиукраїнський асиміляційний контент, інформаційні фейки, підсилюючи проти нас гібридну і гарячу війну. При цьому північний сусід знов цинічно вважає себе «старшим братом», великоросом, хоча насправді – Каїн, який не лише перериває, а й постійно розмиває національну нашу ідентичність через домінування своїх імперських ЗМІ, телеканалів, фільмів, пропаганду «русокого мира», прискорюючи роздачу паспортів. Тому в Україні мають функціонувати націоцентричні закони, які захистять корінну націю, надавши ексклюзивне право збудувати національну Державу, що усуне злочинну практику асиміляції народу, який дав назву державі в центрі Європи. І, нарешті, перерве багатовікове пригнічення розвитку української мови, яке продовжується нині через принизливе виділення для неї квот в українському інформаційному просторі, знищить регіональні бар'єри книговидавання, інші шляхи багатовікової імперської денаціоналізації. Українці мають ексклюзивне право захищати свою національну ідентичність, свої природні духовно-культурні цінності не лише як додану вартість відродженої своєї держави, а і всіма засобами зміцнювати імунітет проти русифікації, федералізації у спосіб творення на їх землі ЛНР, ДНР. Таким чином, українцям слід розібратися в: підступному подоланні особливостей ексклюзивності «онароднення» цих т. зв. народних республік; регіоналізації їх розвитку, мотивах видачі Путіним їх мешканцям паспортів, а, найголовніше – в факторах соборнізації України, консолідації її народу, стратегічних пріоритетах його самовизначення та інтеграції у вільний цивілізований світ.

Досвід Ізраїлю підтверджує, що рушійною силою ексклюзивності розвитку національного є кожна нація. Водночас критерії такого розвитку – різноманітні, починаючи від творення, збереження тотожності нації, її мови, релігії аж до захисту атрибутів державності від агресора. Без усвідомлення цього спільнотою важко усунути джерела чи то національних глобальних небезпек, чи то регіональних бар'єрів розвитку українців у вільному світі культурного різноманіття, залучення національних еліт, духовно-інтелектуальний потенціал суспільного загалу до подолання зла гібридизації. Ба більше, ексклюзивні фактори, інклюзивні інститути не повинні розмивати національну і демократичну сутність традиційних інститутів, чинних норм і правил, національну Ідею народу. При неповазі до них не вдасться ліквідувати регіональні бар'єри чи екстрактивні інститути прориву України на світові простори, зробити цю Ідею універсальним маркером дорожньої карти вступу в НАТО, ЄС, чинником трансформації екстрактивних інститутів в інклюзивні, згуртувати націю, підвищити безпеку тощо (рис. 1).

Вектор євроатлантичної інтеграції – екзистенційний

Упродовж всієї історії свого розвитку і український народи і його національна ідея, допомагаючи один одному, якісно самоусвідомлювалися щодо не тільки державної самостійності, окремішності мови, відрубності культури, Помісної церкви, самодостатності ресурсів і потенціалу захисту, а і важливості чинника згуртованості та готовності об'єднуватися, консолідуватися. А, головне, щодо розуміння вектора євроінтеграції, вступу в ЄС, НАТО – не лише як екзистенційного, а і ексклюзивного для розбудови національної держави Україна; збереження національної ідентичності корінних (українського, кримськотатарського) народів, на історичну Батьківщину яких дедалі більше зазіхає російський агресор. При цьому називаючи нас, українців – безбатченками, заперечуючи мову, наявність власної території, викрадення нашого імені. Це моральна, ментальна і правова теми, і ніхто, окрім цих націй, не збудує для них їхню державу, не захистить ідентичність, не донесе ці ідеї до цивілізованого світу.

Рис. 1. Українська Національна Ідея (УНІ) в системі творення національної Держави Україна

Вибір економічних теорій (ліберальної, консервативної, інноваційної, інформаційної, цифрової чи будь-якої іншої, навіть вельми модерної на кшталт нанотехнологій), чи навіть припинення орієнтацій на сировинну (вичерпну) економіку і перехід на джерела відновлюваної енергії, надання землі статусу товару; високий рівень освіти, науки, туризму, екологічної безпеки чи зменшення корупції – все це без розбудови національної Держави не дасть відповіді на основне питання саморозвитку. А воно в тому – чи за умов глобалізації гібридизації існуватимуть українці в світовому співтоваристві як самодостатня нація на своїй землі зі своєю рідною мовою, Помісною церквою, вітчизняним культурним простором, достатнім для забезпечення тягlosti (спадковості, автентичності) розвитку древнього народу в світовому різноманітті? Щобільше, чи вистоять в євразійському світі при кривавих діях силових структур, тотальному соціально-психологічному тиску неоявура-мачо, розв'язаній ним гібридній війні, картинку якої підживлюють для публіки несумлінні журналісти, недобросовісні письменники, одержавлені церковники, продажні соціологи, пропагандо-брехливі мас-медіа тоталітарних режимів? Адже ця війна, що може призвести до Третьої світової, продовжується за імперською інерцією в ушитій ними ж – інженерами людських душ (за кривопророцтвом вождя світового пролетаріату) – інформаційній одежі слова сталінської неправди, путінської керованої демократії, вчергове обманутому та розділеному світі, де ексклюзив поневоленних націй, якщо він не закритий регіональними бар'єрами, – імперією нищиться або асимілюється. Отож, регіональні бар'єри розвитку – не завжди саме зло, яке треба обов'язково подолати разом з ексклюзивністю регулювання регіонального розвитку. Глобалізація гібридизації вимагає розгляду інформаційної безпеки в системі складових національної безпеки, широкого і системного розуміння Національної Ідеї.

Узагальнюючи наведене, можна дійти висновку: недостатньою є спроба захиститися від дезінформаційних джерел гібридизації, глобалізованих вічно тоталітарною Росією – «стіною Яценюка», будівництво якої акцентувалося урядом як панацея. Адже будь-яка інформація, по-перше, подібно до квантових частинок, за теорією квантової механіки, одночасно вривається крізь зачинені двері, досягаючи соціуму на клітинному рівні. По-друге, Росія на Донбасі воює не за Донбас. «Вся Вселенная должна быть русской». І не обов'язково усім розумітися на квантовій механіці чи шаховій дошці світової політики, але треба знати: гібридна війна не девальвує універсальність старовинного рецепту «клин клином выбивают».

Однак вона актуалізує принаймні дві максими: а) клин, яким вибивають, може бути інформаційно-інтелектуальним, однак ідеологічно – потужнішим, щоб створити опірність (імунітет) дезінформації та імперському російщенню українців; б) водночас усвідомити аксіому: допоки імперсько-загарбницький мотив править нашим північним сусідом, а його етнічні межі не зменшаться до рівня земель московитів, допоки не будуть вільними поневолені Москвою народи, доти її державна ідея – антагоністична Українській Національній Ідеї (УНІ). Адже її основна теза – це соціогуманізм, тобто комплексний захист ідентичності української людини і нації в цивілізованому світовому розмаїтті. Росія ж сповідує імперіалістичну антитезу – великодержавно-шовіністичного світового панування, де нема місця самостійності України.

Отже, не обманюймося конкурентністю УНІ ідеї «старшого брата», а думаймо над перманентністю захисту від агресії сусіда. У цій ситуації вибір євроінтеграційного вектора – екзистенційний для нас. І в цьому контексті будемо недостатньо усвідомленими, допоки мріємо «запанувати в своїй сторонці», а Росія лиходятьме в нашій, яка для нас не своя – «по-братньому» визволена, а насправді – окупована; де Путін задля «миру» вбиває захисників УНІ, нахабно стверджуючи – «нас там нет». Ба більше, далі цинічно страшать світ українськими кровавими націоналістами, що буцімто розстрілюють «всех русскоязычных». Для їх «защиты» треба дати їм паспорти Росії, а легітимізація цього злочинно-обманливого плану реанімації імперії зла – уможливить завчасно бути «там». У цьому контексті можна чекати на дальше вторгнення Росії, правда, – не ексклюзивне, позаяк алгоритми для нього вже випробувані й в Придністров'ї, і в Грузії. Рівно ж – які б зовнішні загрози не були, без домінанти світоглядного концепту національної Держави в діях Першої особи – належних бар'єрів йому не поставити!

Нині ширяться різні способи звільнення Криму, Донбасу, створилося навіть нове Міністерство інформаційної політики України. Насторожує, однак, що ні його працівники, ні Адміністрації чи то Офісу Президента України не розуміють: в ідеологічній роботі без УНІ, без консолідації нації на її основі – не обійтись. Утім, на відміну від шовіністично-імперської загарбницької ідеї, за якою, де ступила нога російського солдата, там земля «нашенська», Україна над своєю державною Ідеєю, яка б в сучасних реаліях активно надихала народ почуттям правоти, патріотизму та соборності, на жаль, – не працює. Немає пан-українських, загальнонаціональних ідеологічних партій, які б консолідували соціум на захист суверенності, збереження національної ідентичності та історичної пам'яті, розвиток рідної мови, культури, вільного інформаційного простору, творення єдиної Помісної Церкви; зміцнювали імунітет денаціоналізації, опірність інформаційним фейкам і наростанню соціально-психологічних атак Кремля, помагали протистояти новим зовнішнім викликам та внутрішнім, особливо п'ятиколонним небезпекам. Воюючи «за нашу і вашу свободу», на жаль, в передвибірній гонитві безідеологічні лідероцентричні партії спекулюють потребою пересновування республіки Україна, однак самі не в стані розробити стратегії розбудови національної держави за лекалами УНІ, яка б комплексно акумулювала людино-націоцентричність, синергійність і соціогуманістичність державотворення, національні інтереси і вартості. Водночас ґрунтувалася б на стратегічних пріоритетах і цивілізаційних цінностях, стала б типовою і дороговказом для інших пострадянських республік, з суверенітетом яких Росія ніяк не може змиритися. Ці республіки не консолідувалися для боротьби з імперським поневолювачем.

Шкода, але доки популісти лише обіцяють народові бути вірними слугами, а патріоти переважно сперечаються: яку Україну будувати, далі огульної критики і самознищення не просуваємося. Чи не тому на 28 році Незалежності нації не маємо виразно-твердої відповіді, досі не знаємо: яке суспільство будемо, не визначилися з виборчою системою, структурою парламенту, не удосконалили інститут служіння народу, земля не виступає товаром тощо. Замість праці на державотворчій ниві спекулюємо: є УНІ чи ні; працює вона чи ні? А без спільної ідеї, праці, нема синергії нації [4]. То що ж, скажете ви: готуймо свій «клин»! Симетрія за принципом «сам дурень» – не оптимальний варіант дії. Гарячкуючи, не ув'язімося в дзеркальну пропагандистсько-агітаційну компанію проти Росії чи будь-кого із сусідів, яких вона нацьковує на нас не тільки порегіонально, а і в об'єднаних територіальних громадах. Не забуваймо, головним для Росії було і є «декомпозицирование» України, аби її частинами загарбати. У згуртованості нації, євроінтеграції – її безпека, синергія та перемога!

Отже, гібридна війна вимагає по-новому подивитися на оточення України, майбутню модель її державотворення, а саме: розглянути його в структурі стратегії захисту національного інформаційного простору, генерування «захисної плівки» духовно-інтелектуальних знань народу як імунітету, що допоможе усвідомити Ідею розвитку своєї національної ідентичності в світовому багатокультурному контексті. Лише спираючись на цю Ідею, можна розробити стратегію держави титульного народу зі всіма належними національними атрибутами. Тільки корінний народ, який живе в цій державі, має ексклюзивне (виключне) природне, культурне, релігійне та історичне право на самовизначення і захист.

З рис. 1 видно: лише через реалізацію цих стратегем можна за гібридної війни усунути бар'єри імперської асиміляції агресивного сусіда, водночас виконати три основоположні, взаємопов'язані функції духовного відродження: консолідацію народу, його ідентифікацію та інтеграцію в цивілізований світ. Усе, що заважає реалізації цих магістральних функцій національного поступу, – першопричина, генеза якої в залишку недобросусідського оточення минулого. Власне, цю тезу сучасники мають переосмислити в напрямі людино-націоцентричних вартостей. Патріоти України, які воюють за європейські цінності, «за нашу і вашу свободу», чи не щодень віддають життя за мир на європейському континенті, вочевидь, вибороли ексклюзивне право по-новому позиціонувати й свою Національну Ідею, а науковці, дипломати – донести світові її глибинні сенси і регіональні домінанти. Отже, це має робитися з позицій підходу до УНІ як соціогуманістичного чинника поліпшення міжнародних відносин, який враховує права і людини, і нації.

Глобалізація гібридизації вимагає глобального критичного мислення

У турбулентний час, коли постійний член Ради Безпеки ООН, користуючись правом вето на його рішення, безбоязно-цинічно нападає на іншого учасника ООН, справа не лише в сусідських відносинах, а в ефективності системи світового порядку, зокрема у відповідальності однієї нації (країни) перед іншою, в агресивності їхніх національних ідей. Україні зміцнення нацбезпеки слід вести паралельно з розбудовою власних збройних сил і вступом у міжнародні альянси колективного захисту, не забуваючи, хто упродовж віків нас ділив, нищив етно-лінгво-інтелектоцидами і штучними голодоморами. Нині розриває наші землі, переписуючи історію, далі втулюючи світові неправду про «порушення» Україною біля Керченської протоки кордонів Росії. Україна – в небезпеці, а українці – в транзиті.

Отже, конче і нагально потрібно Українську Ідею кристалізувати як комплексний феномен національного і духовного відродження, як концепт складної соціально-економічної, культурно-мовної, релігійної, екологічної генези національної держави та багатофакторну програму її розвитку. Водночас як стратегію (план дій) її уряду на майбутнє, де складові Ідеї стануть пріоритетними стратегемами державотворення, підвищать його суб'єктність, субсидіарність, конкурентоспроможність та інші якості сучасного управління розвитком. Національна Ідея – це стратегічна канва, спроектована національною елітою не задля піару висунення в президенти, на чергових виборах, а орієнтир поступу спільноти, що через інтегральні складові Ідеї інтерактивно залучає до державотворення патріотів в Україні і поза нею суцільних, провладних і опозиційних політиків, всі інтелектуальні сили – ініціативи громадськості, моральних авторитетів, активних громадян та суспільних інституцій. Без єднання Українською Ідеєю занепадемося, а отриманий Томос щодо надання Українській Помісній Церкві Автокефалії, Закон «Про українську мову» в повному обсязі не імплементуємо в суспільне (церковне, світське, політичне та ін.) життя.

У цьому сенсі Національна Ідея для свідомого українця – мегаважлива як ексклюзивний бар'єр денаціоналізації та інтерактивний чинник консолідації державотворчих дій з розбудови національної держави, формування національних цінностей та інтересів, прориву у вільний світ. Вона як мінімум має бути комплексною системою соціально-економічного, науково-технічного, духовно-морального, освітнього, релігійного та іншого рівня розвитку України. Але для того, аби допомогти українцеві вичавити з себе раба, на ногах якого пута, вагою понад трьох століть, плюс більше сімдесяти років більшовицької каторги, сучасної п'ятилітньої гібридної війни, її щоденних «дез» і саботажу п'ятиколонників, – потрібна реабілітаційна мовно-культурна програма національного і духовного відродження, що ґрунтуватиметься на вихованні правдивою інформацією. Насамперед УНІ має нести правду, стати стратегічним пріоритетом державотворення і суспільного життя, де правитимуть інститути, норми, правила і традиції, які сприятимуть розкриттю творчого потенціалу кожного, хто живе в гармонії з природою, суспільством і цивілізованим світом. Ба більше, УНІ для українства є не тільки програмою дій на завтра, а й засвоєння і збереження набутків минулого, його історії, традицій, суспільних формальних інституцій і неформальних інститутів. Водночас це науково обґрунтовані, інноваційно-інтеграційні спрямування сучасників у світоглядному, мотиваційно-ціннісному та інших духовно-інформаційних, просторово-часових вимірах.

Щобільше, це матриця об'єднання народу для розбудови національної Держави, перемоги в умовах розв'язаної проти України гібридної війни, ідеологічна її основа, семантично вагоме і лаконічно висловлене гасло; рівно ж – стратегічна логія, за допомогою якої належить привести український корабель в гавань Державності європейського рівня, гідного трудової людини, вільної нації, адекватного її цивілізованим викликам національного самоутвердження. Тобто складові Ідеї мають націлювати націю на виконання, як вже згадувалося, триєдиних функцій: консолідацію, ідентифікацію та євроінтеграцію з вектором на світовий цивілізований розвиток. Захід давно це зробив, забув і нас не розуміє чи не хоче (не може) зрозуміти. Ще сто років тому Т. Масарик писав: «Національна ідея – це для свідомої людини ціла культурна програма. Коли кажу «я чех», я мушу мати культурну програму» [5]. Президенти України мають дотримуватися цієї

традиційної максими як аксіоми, а не мовчати. Майже 30-літня практика новітнього українського державотворення вчить: якщо Перша урядова особа України щиросердно і патріотично не перейнята новацією, її широке суспільне впровадження – під сумнівом.

Таким чином, українцям насамперед треба бути націоцентричними, керуватися єдиними соборними інтересами, розвивати колективне мислення нації та емерджентно удосконалювати складові ідеї українського державотворення як його якісно нові структурно-функціональні стратегіми, що їх диктує ХХІ сторіччя – Україна: соборна, українська і гідна цивілізованого людства. Формула СУГ (соборність, українськість, гідність) виразно проектує візію і місію сучасної національної ідеї, а її складові стають своєрідними СУГестіями якісного інформаційного, психологічного впливу (навіювання пріоритетів) на опрацювання світоглядної стратегії розвитку держави корінного народу, її подальший поступ. Тобто її удосконалення як суспільної системи, де, з одного боку, людина, нація і цивілізований світ – триєдиного-необхідне підґрунтя суспільного розвитку; з другого, – складові СУГ – основоположні маркер і вектор руху нації до вершин цивілізації. Це вимагає не лише планування і прогнозування нашого розвитку, а і його конкретного стратегізування в межах УНІ відповідно до інтегративних індикаторів розбудови структур національної Держави, вносячи необхідні доповнення до Конституції України, її законів щодо ідеології, утвердження української мови, церкви. Єдина національна Церква – найпотужніший сегмент Української Ідеї. Ви за СУГ, отже, України – потрібний друг!

Стратегічні соціогуманістичні пріоритети державотворення

Важко спрогнозувати, скільки іще упродовж історії України у відповідь на нові виклики постімперських утисків, гібридних війн, потреб захистити людину і націю пропонуватиметься доповнень до нинішнього концепту Національної Ідеї. Однак можна впевнено і однозначно рефлексувати: ексклюзив УНІ формату «СУГ» підтверджує, що розбудова національної Держави виключно належить українському народові, в якій він втілює своє природне, мовно-культурне, релігійне та історичне право на своє самовизначення і самовираження. Саме цей формат як система певних інтегрально-стратегічних елементів помагає українській (і не лише) нації. Адже, якщо перші два елементи (соборність, українськість) переважно віддзеркалюють структури соборності (солідарності, консолідації нації для виконання функції ідентифікації), то третій (гідність) виступає своєрідним індикатором емерджентності системи, тобто показує якісну відповідність двох перших елементів ідеї української нації (як й інших націй, що вийшли на шлях свободи) загальноцивілізованому вектору поступу людства. Рівно ж – цей формат стимулюватиме українців возвести стратегічні пріоритети розбудови національної держави в ранг народних маркерів і святинь, як це вчинено стосовно основних атрибутів (Державного Гімну, Прапора і Герба) при прийнятті Акту про проголошення Незалежності держави України.

Чому з-поміж складових Національної Ідеї формату СУГ перед усього виокремлюємо соборність? На її важливості наголошуємо, адже в нашому дискурсі це поняття – не лише географічний, територіально-просторовий атрибут, а і воно віддзеркалює соборну здатність нації разом, в суспільному інклюзиві ефективно творити українську національну державу за допомогою консолідації і синергії сил усіх громадян, що в Україні та поза її межами проживають. Соборність в межах УНІ – це духовна єдність народу на своїй землі та сокровенно-солідарне бажання бути на ній господарем. Лише таке інтегративне розуміння соборності допоможе сформувати єдиний національний економічний, мовно-інформаційний, культурний, релігійний та інші суспільні простори, аби допомогти всім українцям, незалежно від місця проживання, не лише себе ідентифікувати, а й усвідомити соборною державоцентричною нацією. Це особливо важливо для формування українського соціуму як спільноти, в якій діють доцентрові (соборні) та інспіруються ззовні відцентрові (регіональні, українофобські, екстрактивні) сили і поля насильницького впливу, представлення українців безбатченками, що не працюють над розвитком нації.

Отже, соборність – це не тільки інтеграція економік регіонів, а й консолідація народу на рівні патріотичних, духовних і морально-психологічних характеристик, внутрішньо притаманних людині, її свідомості та ментальності. Складова «Соборна Україна» в триптиху УНІ не лише об'єднує низку матеріальних (земельно-територіальних, мінерально-природних) економічних, фінансових, інфраструктурних, екологічних ресурсів, а і ідеальних (духовно-інтелектуальних, інформаційних, культурно-освітніх, науково-технологічних та інших) нематеріальних трансферів і активів, людських капіталів та морально-правових норм та соціально-психологічних факторів суспільного поступу. Що більше, якісні та кількісні параметри цього блоку несуть місійні сенси (нові змісти) УНІ та результати, очікування від їх втілення не тільки в практику державотворення в Україні, а в глобальнішому вимірі. Україна виборола Незалежність, тепер слід творити соборного (і не галицького чи буковинського, як вчив Франко) українця. Це диктує певну специфіку завдань:

- загальнонаціонального розуміння (усвідомлення) давніх традицій державності українського народу, його довголітньої кровопролитної боротьби та важких страждань, аби прийдешні покоління жили в суверенній українській державі та, врешті, мали достатні мотивації удосконалювати здобуте батьками, захистити історичну справедливість щодо самостійного розвитку на своїй – не чужій землі, в «колі вільних народів» і на фундаменті нових соціогуманістичних людських та міжнародних взаємин;

- орієнтація мотивів молоді та широкого суспільного загалу на досягнення сучасниками ефекту синергійності та націоцентричності в розбудові такої майбутньої держави;

- творення спільної візії майбутньої української держави як концепту бачення шляху консолідації нації на співжиття, творення її ідеології державотворчих процесів та аксіології вибору вектора інтеграції в світове співтовариство;

- досягнення єдності українського народу шляхом усунення потужного впливу асиміляційного чинника сильних світу цього та їх сателітів, які, намагаючись вижити на гостинній українській землі, свідомо чи несвідомо допомагають імперському загарбнику зросійшити Україну, розмиваючи національну ідентичність титульного народу, що дав назву державі в центрі Європи.

Таким чином, феномен соборності України – це передовсім її цілісність і керованість, ціннісні вектори прориву на світові простори, а не регіонально-партійні ідеологеми розриву і поділу населення на сорти, регіони і ринки збуту продукції. Це передовсім національно-свідома синергійність діянь людей як організованої спільноти, її ознака як духовно-інтелектуальної соцієтальної «молекули», яку не можна розривати без втрати її якісних характеристик, як не можна їх зберегти без вирішення проблем культурно-інформаційного середовища, національного простору та відповідної держави. Формат націдеї СУГ ці її якості адекватно розширює.

Рівно ж – підкреслимо: цей формат не відсуває на маргінес державотворення другу компоненту Ідеї – українська Україна. Це означає, що національна Держава будується не тільки для етнічних українців, а є самодостатньо доступною для кожного, хто прагне сформувати спільноту та підтримати тяглість (спадковість), потрібну для ковітального відродження і розвитку як титульної нації, так і інклюзію кожного, хто не заважає і не ворог цього демократичного процесу. Своєю чергою, це означає: досягнення тієї ідентифікаційної якості в системі стратегом усуває розхожу зловмисну спекуляцію: українці, мов націоналісти, для них Україна лише для українців. Хоча це затаврував ще Михайло Грушевський, позиціонуючи демократичну думку: якщо ти живеш в Україні та працюєш задля її добра, ти – українець.

Ідеться про закорінення стереотипів, які б утверджували українську державу в свідомості усього населення як дім нації, як «рідну хату» для всіх, хто хоче зберегти на фундаменті відроджених духовних цінностей, патріотичних почувань, інтелектуальних та культурних кодів й ідеалів українського народу свої традиції. У цьому сенсі хибно вживаємо сленг «проукраїнська політика» щодо внутрішньої діяльності уряду України. Це – постімперський залишок, і не більше. Він може характеризувати лише зовнішню політику зарубіжних країн щодо Києва, а внутрішня політика уряду всередині України має бути українською. Тобто скерованою на підсилення притаманних традицій корінного народу, його норм і правил поведінки, розбудову на інноваційних засадах національної економіки, гідної нових завдань та укладів, національних інтересів, цивілізованих глобальних і регіональних викликів. Водночас українська політика така, що розвивається на соціогуманістичних засадах різноманіття культур і мов народів світу, його комунікацій і викликів. Отже, прикметник «українська» – універсальний (базовий) в складовій УНІ, котра при самовизначенні людини (нації) додає до слова Україна низку якісних ознак, далеко не другорядних, а націоформуючих. Це – українська мова, культура, церква, земля, хата, мрія, безпека, армія тощо. У цьому контексті серед головних завдань згаданого блоку є:

- збереження національної ідентичності (тотожності, автентичності) корінного народу як титульного, що дав назву державі в центрі Європи наперекір багатовіковому його імперському нищенню. Тобто лише природно українці володіють ексклюзивним правом розбудувати на своїй землі національну державу. Вони, як інша корінна кримськотатарська нація, не мають другого місця для духовно-культурного відродження, а є в себе вдома. І ні штучно створені імперією нові «советские люди», ні озброєні та скеровані Росією «зелені чоловічки» не мають права створювати на загарбаній нею землі ні свої «русские миры», ні колоніальні «страны»-сателіти на кшталт Малоросії;

- інтенсифікація духовного і національного ковітального відродження корінного народу, де пріоритетом має стати збереження українськості як соборної ознаки національної ідентичності, що вирізняє українців в окреме самобутнє утворення, яке має домінантні ознаки нації: власну землю, питому мову, відрубну культуру, народні традиції та своє, йому притаманне соборне доцентричне світобачення. Тобто вихованням українців, як зазначав Франко «не галицьких і не буковинських», а соборних, що живуть загальноукраїнськими інтересами, проблемами, успіхами і болями;

– посилення розбудови громадянського суспільства, поваги українців в глобальному і в регіональному вимірах, гідної толерантної нації, що поважає світову мозаїку культур, зберігає свою автентичність, захищає власний (і не тільки власний) інформаційний простір, не анексує чужі землі, не захоплюється ні модою мультикультурності, ні піаром творення політичної нації. Вони вдома, у своїй оселі, в об'єднаній територіальній громаді, на обітованій землі будують громадянське суспільство, свою національну державу і свої інклюзивні інституції, урівнюючи в правах усіх і кожного.

Отже, нам, навпаки, треба виробити імунітет (опірність) денаціоналізації України окупантами, які претендують на її національний простір, хочуть диктувати їй державний устрій і вектор інтеграції; нарешті, опрацювати засади життя на «межі» різних просторів (інформаційних, культурно-релігійних, військово-політичних об'єднань тощо) і остаточно утвердити і донести до світу тези толерантності і демократичності нашої УНІ. Однак природна толерантність не може робити з українців жертв і заложників путінської імперії в час, коли вони більше історично постраждали від притаманної їм толеранції, аніж всі окупанти разом від їхньої агресивності, ксенофобії, радикального націоналізму та інших штучно надуманих злих якостей. Для нації, що живе на «межі», дух референдуму 1 грудня 1991 року – вічний супутник, важкий, як саме життя, але й життєво потрібний, як щоденна дорожня карта для національно-ідеологічного самовизначення і духовно-інтелектуального руху до цивілізованого людства.

Щодо третьої складової УНІ – гідна людини, нації і цивілізованого людства, то при розробці державотворчої Стратегії спираймося на те, що вона чи не найбільш інтегративна, адже акумулює велич досягнень цивілізованого людства, збільшила тезаурус його знань за час нашого уярмлення. Ексклюзивно для українців ця компонента передбачає надолуження шляху створення не тільки належних соціально-економічних, екологічних умов окремих особистості, тобто не лише піднесення рівня матеріального добробуту, досягнення європейських стандартів життя (до яких нація поки що не «дотягує»), а і духовних, ментальних можливостей самореалізації, спілкування, національно-творчого середовища, яке поза «рамками нації», за Франком, що поза національною ідеологією ні створити, ні зберегти – неможливо. Це тим більше неможливо, бо українська нація ослаблена імперським етно-інтелектогеноцидом, постімперським синдромом русифікованих національних меншин; особливо це стало відчутно після прийняття Закону «Про освіту», надто з боку Угорщини. І нині відчувається подвійний постімперський і посттоталітарний потужний тиск, а Україна рахує жертви неоголошеної Росією війни. Захист людини можливий в системі безпеки нації, а нації – в структурі цивілізованих норм безпеки людства та соціогуманістичного світового порядку. Ще раз повторимо максимум: не може бути вільною національно свідомою людиною, якщо її народ підневільний. Міжнародні засудження агресивних дій Росії, навіть рішучі – неефективні. Путінська Росія далека від каяття за зросійщення України, штучний Голодомор, за розшматування державної цілісності України, розстріли її національної ідеї. Кровопролиття на її Сході – це кара за вибір європейського вектора інтеграції в цивілізований вільний світ, спротив постімперській політиці насилля та євразійській цивілізації.

Духовно-інформаційна мобільність людини і нації як соціанта розбудови захисного бар'єру імперській асиміляції

Позаяк Українська Ідея впродовж тривалого історичного часу розвивалася в оточенні жорстко антагоністично-окупаційних до неї імперських ідеологем, стратегічною максимомою яких завжди була прихована вимога: народ без національної еліти, а еліта – без мови народу, то перманентним завданням було і є збереження та творення національного інформаційного простору, який не гнітить, не розмиває тотожність українців, сприяє повнокровно функціонуванню їхньої традиційної системи руху знань та вихованню національно свідомої, цілісної людини і ковітальної спільноти. Натомість в Україні окупант завжди і насамперед розстрілював слово і продуцентів знань, носіїв національної свідомості. Знищуючи духовно-інтелектуальну еліту України, російська імперія (царська, біла, червона, атеїстична, православна, федеративна) завжди мала за мету знеособлення людини і знедержавлення нації. Денаціоналізація цинічно робилася у жорстко-злочинний спосіб пригнічення, уповільнення, а відтак припинення їх духовно-інформаційної мобільності (ДІМ) як домінанти механізму соціального руху інформації (знань, досвіду), як фактора самодостатності та конкурентоздатності нації, захисту її інформаційного простору, збереження мови, культури, традицій, національної ідентичності та набуття імунітету (опірності) денаціоналізації. ДІМ для українства – це не лише архіважлива суспільна конструкція зв'язку поколінь, механізм збереження історичної пам'яті, а перманентний, природний і вільний суспільний процес передавання сучасниками наступному поколінню традиційної інформації (знань, досвіду), яку вони успадкували від своїх попередників, зберегли та творчо примножили (приростили на якусь величину ΔI) не лише для збереження

своєї етнонаціональної ідентичності (тяглості, спадковості розвитку), а й для того, аби не опинитися на узбіччі науково-технічного, технологічного, соціально-економічного чи будь-якого іншого прогресу як цивілізаційного планетарного явища. Показник дельта інформації (ΔI) характеризує рівень творчого потенціалу еліти, її креативність, згуртованість та інші якості суспільної активності [6].

Інформаційний рух заради тяглості життя народу здійснюється людиною (громадою, суспільством) шляхом передавання традиційних знань, досвіду, навичок "по вертикалі" (від покоління до покоління) як нематеріальний спадковий трансферт і творчого генерування нових знань "по горизонталі", додатково здобутих на рівні одного покоління (чи особистості). Якщо в першому випадку домінуюча роль належить сім'ї, школі, вишам, то в другому – науці, проектно-конструкторським організаціям, інноваційним інкубаторам, стартапам, творчо-пошуковій активності і раціоналізаторсько-винахідницькій діяльності. Потенціал (сила, дії, чин, ефект) знань від двох попередніх векторів соціалізується як рівнодійна, побудована на основі їх інтегрування "по діагоналі", що відображає середовищеспроможність нації, її конкурентоспроможність в певних сферах діяльності. Як знаннєвомістка "вертикаль" спадковості (консерватизму, традиціоналізму) розвитку, так і модерна наукомістка "горизонталь" креативної інноваційної діяльності потребують відповідного правового забезпечення, аби прогрес відбувався з врахуванням двох основоположних складових (традиції і новації), оптимальне поєднання, тобто гармонізація, яких забезпечує тяглість (спадковість) і модерність (інноваційність) поступу.

Що стосується третього вектора "по діагоналі", то він комплексно, у "знятому" вигляді відображає комфортні умови, необхідні для оптимізації середовищеспроможності людини (нації) як зберігати розмаїття форм своєї ідентичності, так і утримувати передові (а, можливо, і лідерські) позиції в динамічних процесах сучасного розвитку людства на рівні високих нанотехнологій, нових ідеологій, "зелених" екологій та інших сфер діяльності. Час адаптувати інтеграційний показник середовищеспроможності як доленосний для українців в контексті суверенного їх розвитку у ворожому оточенні. Тоді зважатимуть не лише на фактори зеленого дизайну, а й на інформаційний простір, який не пригнічує (чи навпаки, гнітить) УНІ, її середовище, а співвідношення використання традиційної та інноваційної інформації – адекватне (не адекватне) потребам розвитку людини, громади і корінного (автохтонного) народу.

Цьому має сприяти соціогуманістичність міжнародного права, сила бінарного (двовалентного) захисту прав і людини, і нації, – дієва не лише для сильних світу цього, а й здатна зберегти державницький дім (рідну хату, за Андреем Шептицьким) кожної ослабленої нації. За сутнісним наповненням запропонований механізм ДІМ нації найбільше спроможний піднести нас до геніального Шевченкового захисного розуміння національної Ідеї "У своїй хаті – своя й правда, і сила, і воля", до усвідомлення необхідності розвивати освіту, науку, духовно-інтелектуальний потенціал народу, його правосуб'єктність, аби у нас і "мудрість була своя", і спроможність, за Франком, "о власній силі вперед йти". Духовно-інформаційна мобільність і людини, і нації творять інтелектуальний захист інформаційного захисту України не лише від тотально-імперської русифікації, яка прикривалася, як це було під час побудови обманливого комуністичного майбуття, благими намірами інтернаціонального спілкування; чи, як це є нині, при продовженні нової імперської окупації під свіжою ідеологемою «руського міра», фокусують увагу на щільність та ефективність цього захисту для буття українства. Ці якості захисту залежать від темпів і рівня творення нових знань, суспільного руху інформації. Ефективність руху детермінується компетентністю продуцентів новацій, ставленням уряду до їх впровадження у виробництво, обсягом національного фінансування систем освіти, науки, суспільних комунікацій, захистом інтелектуальної власності. Соціанта ДІМ категорично вимагає від сучасників шанувати творців інтелектуального продукту, духовних батьків нації, моральних авторитетів тощо, дотримуючись універсального принципу, що становить основу творчої елітарності: ваше від вас для всіх запозичуємо і збагачуємо, аби зміцнити єдність народу, зберегти свободу і удосконалити національне державотворення.

Це означає, що для розбудови національної модерної держави треба задуматися не тільки над тим, аби якнайшвидше взяти із світової скарбниці знань (які завжди будуть секунд-хендівськими) для свого розвитку, а і чим оригінальним, яким власним – ексклюзивно-інсайдерським доробком збагатити інформаційний тезаурус людства, аби не бути "тяглом в поїздах їх бистроїздних", вічним бідним родичем. Тобто працювати на випередження, творити і володіти лідерською інформацією, передовим досвідом у різних сферах діяльності, а не бути, як дорікав Франко, – "малими і неприготованими" до суспільних транзитів, змін і викликів. Доконечно потрібна, хочемо того чи ні, нова парадигма буття нації. Україні треба сповідувати концепцію сталого розвитку (Ріо+20), збереження його тяглості (спадковості, непереривності), особливо важливого для ослаблених націй, в т.ч. і української; з акцентом не лише на екологію, економіку,

а і на соціогуманістичні цінності як духовно-моральні, консолідуючі імперативи збереження конкурентної середовищеспроможності нації за складних умов і нових викликів щодо розмиття її тотожності. Пафосне прокляття профіциту прав і дефіциту моралі сильних світу сього не підсилює конституційно-правові рішення і не усуває цинізму ігнорування насущних соціогуманістичних проблем ослаблених, регіонально-ексклюзивні бар'єри подальшого їх занепаду. Принаймні у цьому контексті українська освіта, мова, культурні традиції, духовність нації далі потребують негайного червонокнижного (аналогічно з загрозами зникаючій флорі та фауні) соціогуманістичного захисту як духовний ексклюзив нації, як фундамент її внутрішньої консолідації та інтеграції в світове розмаїття культур. І ці аргументи маємо використовувати в протистоянні сусідів щодо впровадження Законів України «Про освіту», «Про українську мову», про декомунізацію, дерусифікацію тощо.

Позаяк ключем в Європу є інтелект, високопродуктивна праця когнітаріату нації, її креативної наукової еліти, то напрацьовані нею стратегіями УНІ мають опертися на наукові засади. «Країну смартфонів» мають творити не олігархи шляхом покупки їх для електорату в період виборів, аби ефективно проводити свої піарні кампанії, а конструктори систем духовно-інтелектуального інформаційного захисту України від тотально-імперського обману. Це очевидно, як і те, що візія майбуття України не в ентропії (невизначеності спільноти, хаосі, безпорядку, маргіналізації та її креолізації), а в негентропії, тобто в гармонізації: а) національних інтересів та загальноновизнаних фундаментальних принципів свободи, соціального і економічного добробуту, захисту прав і людини, і нації; б) неоліберальної (в центрі – людина, вільна ринкова економіка) і соціогуманістично-націоналістичної (акцент на розвиток нації, її українізацію, підняття вітчизняної економіки, виховання патріотичної любові до батьківщини тощо) ідеологій. Допоки підневільною є нація, не може бути вільною людина, що свідомо ідентифікує себе з цією нацією. Безпорядок починається з хаосу в головах спільноти. Національна стратегія починається з упорядкування національної Ідеї, перенесення наголосу не на націоналізм минулого сторіччя як ідеологію поневоленої нації, а на розбудову національної держави, реалізацію доктрини вільної людини і модерної нації, які всупереч ослабленню поневолювачами вибороли державну незалежність і стали на шлях самостійного розвитку, побудови інноваційної його моделі, духовного відродження та збереження національної ідентичності, економічного націоналізму і конкурентоспроможності. Шлях досягнення мети один: на основі гармонійного поєднання цих чи дотичних до них ідеологій створити нову парадигму суспільного розвитку – соціогуманістичну, яка комплексно і паритетно захищала б людину і націю як когнітивно необхідне мовно-інформаційне, звукове, візуальне, водночас природно-ексклюзивне середовище (тло, а відтак простір), де можна було б зберегти та розвивати свою національну ідентичність, ментальність, культуру, промисловість, народні промисли, торгівлю та інші сфери в умовах глобалізації. В Україні зодноріднення глобалізацією посилюється специфікою залишкового постімперського синдрому, покриття її просторів антиукраїнським контентом.

Протистояти дезінформації окупанта, зберегти високу національну свідомість, громадянську активність можна при допомозі дорожньої карти – духовно-інтелектуального, ідеологічного дороговказу прориву в цивілізований світ. Потужним чинником просування в Європу є інтелект, високопродуктивна праця креативної еліти нації та напрацьований нею стратегем УНІ. Цей прошарок спільноти – ядро нації – стає основним продуцентом лідерської інтелектуальної власності, творить креативну мережу подвижників національної Ідеї та нові уклади економіки. Більше шансів на успіх у того, хто зберігає вищі темпи такої мобільності, адже її зведення нанівець – духовно смертельне для поневоленого народу. Українці мають не забувати максимум: живе Путін, не стане його, дух російського реваншизму щодо України, допоки імперія та її одержавлена церква не покаються, передаватиметься в спадок.

У цьому контексті на духовно-інформаційну мобільність нації покладається велика ексклюзивно-регіональна місія: створити **постійний захист** із науково-просвітних знань, ідеологічно-інформаційних систем, які б блокували «дези» загарбника, усували його асиміляційні бар'єри, що віками унеможлилювали вільне передавання від покоління до покоління мовно-культурних традицій українців, а нині воюють проти їх національної самовизначеності та інтеграції в цивілізований світ. Отже, йдеться про когнітивно-освітню потребу сформувати всередині спільноти новий рівень її громадянської свідомості з високим статусом згуртованості нації, підвищення її культури, колективного мислення, креативу пріоритетного творення нових знань і передавання їх наступним поколінням для підвищення опірності денаціоналізації та прориву до світової скарбниці культур, мов, економік тощо.

Стратегізування в розбудові національної держави

Віддані життя патріотів дедалі більше переконують, що Українська Ідея має стати фундаментом розбудови національної держави, яка допоможе корінному народові втілити в життя своє виключно (ексклюзивне) природне, мовно-культурне, релігійне та історичне право на своє самовизначення і самовираження. Ця Ідея не заохочує «обуштраиватися» за рахунок загарбання чужих земель, не активізує імперські прагнення рашизму керувати світом, не стимулює гегемонію політичної «багатополярності» під російським, американським, китайським чи будь-яким іншим прапором. Не спекулює монополією інтернаціоналізму більшовиків, їх «миротворенням» в межах «руського мира». Навпаки, УНІ нині налаштовує на розвиток культурного розмаїття, де голоси сильних світу цього не роблять безголосими упосліджені ними ж нації; не перешкоджають створенню для них ні рівних інклюзивних умов доступу до світової скарбниці знань, інформації, ні розвитку рідної мови, національних медіа, економіки, освіти, науки, досягнення добробуту. Тільки трансформувавши складові УНІ в стратегію розбудови самодостатньої і конкурентної держави, кожен українець і всі разом зможуть відповісти «Хто я?» і «Що зробив для Української держави?». Стратегією – це ті генеральні напрямні державотворення, за дорожньою картою яких має рухатись та самовіддано працювати і людина, і нація, аби не провалитися (чи не «допомогли» сусіди) в небуття. Тоді нації не занепадають, а, трансформувавши екстрактивні (визисні) інститути в інклюзивні, досягають свободи і добробуту навіть тоді, коли їх країни не багаті природними ресурсами [3].

Ці вчені довели: економічні фактори, природні ресурси не компенсують зло корупції, державної клептоманії, тіньової економіки, нетрудового збагачення, створених офшорів, екстрактивних інститутів, що обдурюють власний народ, роз'єднують націю, породжують бідність і продукують соціальну байдужість. Водночас, як сказав третій Президент України В. Ющенко «Українській правді» (серп. 2018 р.), «якщо загубимо національне відродження, якщо не будемо приділяти уваги темі національної свідомості (Ідеї розвитку – С. В.), програємо як нація. З цього починаються вигоди, переваги і сила спільноти, яка називається «нацією». З цього починали французи, німці, литовці, поляки. Якщо ви вирішили національне питання, ви вирішили все. Якщо не вирішили, ви – нецікаві та примітивні». Партійні прапори лідерів, регіональний вождизм, самоїдство – вічні наші граблі.

Ми не лише не були готові до війни у військовому аспекті. Насамперед не були єдині в ідеологічно-інформаційному плані як соборна, пан-українська державотворча спільнота. І не тільки тому, що, заколисувані віками російсько-імперськими брехливими міфами, не могли уявити, що «старший» (?) брат, який насправді завжди був Каїном, може несподівано завдати удару ножом в спину. А це аксіома для нащадків, як і те, що досі не об'єднані Національною Ідеєю. В українців не було постійного та адекватного захисту з просвітних знань, системи ідеологічно-інформаційного забезпечення, не було державної системи контролю «дез» і фейків Росії. Це віками гальмувало духовно-інформаційну мобільність українців, тяглість (спадковість) їхнього розвитку. І нині заважає національному самовизначенню та інтеграції в цивілізований світ, вступу в колективні форми захисту, підтримці не коміка, а відповідного лідера нації, що має концепт її всебічного поступу.

Отже, виникає нагальна потреба сформуванню новий рівень громадянської свідомості з високим статусом згуртованості нації, культури її колективного мислення, креативу творення нових знань і сталого передавання їх наступним поколінням для підвищення щільності захисту, опірності денаціоналізації, прориву в світ і донесення правди про УНІ. Йдеться про творення національної духовно-інтелектуальної еліти, про темпи розвитку інтелектуального капіталу задля тяглість розвитку нації, підвищення освіченості, креативності, високої духовності та моралі, зрештою, пізнання світу і себе. Йдеться про Слово (Logos), де думка, ідея, мова виступають знаннєво-інтелектуальним (духовно-інформаційним) обручем об'єднання людей, інтелектуальним ресурсом буття і духовним щитом захисту від дезінформаційного імперського опіуму одержавленої церкви, її метропольних міфів і анафем, що підживлюють відцентрове кочубейство, «старшобратство» і провінційне малоросійство, починаючи з привласнення чужих земель, імен, історій, ідей аж до придумування ідеологом новоросійства, формування нового «советского человека», «руського мира» як нових форм рашизму, помноженого на гібридну глобалізацію через втручання в справи інших держав, їх дискредитацію.

За цих ворожих дій не можна жити лише гаслами національної ідеї довоєнних часів. Вона розвивається за багатофункціональними соціально-економічними, етнічними, ментальними, соціально-психологічними, політичними залежностями. Гібридна війна вимагає нових форм кіберзахисту. УНІ закликає зосередитися на інформаційно-інтелектуальному аспекті, що передбачає не лише територіально-просторову, а й духовно-інтелектуальну соборність українців як їх єдність та спроможність разом, толокою, синергійно творити власну державу на нових ідеологічно-цивілізаційних засадах, консолідуючись і

об'єднуючись історично, національно. Ми втратили частину території, але не зменшилося почуття соборного патріотизму нації. Це доказ того, що ці почуття формує не проста, а комплексно-інтегрована єдність, яка має триєдине підґрунтя: визнання спільної історії минулого, консолідацію бажань об'єднаних територіальних громад сьогодення працювати заради вимріяної держави майбутнього (політична воля впровадження соціально-економічних реформ, темпи євроінтеграції, україномовний простір, єдина національна Церква тощо).

Ідеологічна доктрина СУГ девальвує ура-патріотичні популістсько- метафоричні характеристики майбутнього України як сильної, багатой, квітучої, з дешевим газом і без кредитів; водночас ставить її поступ на чітку канву світових індикаторів (рівень людського розвитку, згуртованості нації, інноваційно-інвестиційних впроваджень, нових укладів економіки, зокрема цифрової). Рівно ж – акцентує увагу на модель соборності в духовно-інтелектуальному, мовно-культурному, ідейно-політичному, світоглядному вимірах, що на соціогуманістичних засадах формує, склеює і кристалізує з сірої маси населення, за Франком, націю в національно-свідому спільноту з притаманними їй духовно-якісними характеристиками (усвідомленням національної ідентичності, збереженням традицій, виховання патріотизму і консолідації нації, бути продуцентом нового продукту, передових новацій для дальшого прогресу і закріплення його ідей, прориву на світові простори).

Отже, у широкому плані йдеться про поступ шляхом реалізації цілого пакета видимих і невидимих активів, які уможливають зберегти національну ідентичність в системі аксіологічних (ціннісних) аспектів цивілізованості, що емерджентно забезпечується якісними процесами інтелектуалізації, гуманізації, елітаризації та екологізації. Ідеться про спільноти, де магістральною цінністю стають рівні економічні та політичні права кожного. Попри те, інклюзив підтверджує, що нам слід не лише свого не цураючись, а й дотримуючись вектора цивілізаційного розвитку, досягти високих соціально-економічних стандартів життя розвиненого світу, показників добробуту і відпочинку, охорони здоров'я, захисту природи, вступити в колективні форми оборони – НАТО, ЄС та ін.; рівно ж – розвивати власні сили і ресурси. Врешті, мова про помісні громади, свідомі: Україна починається з кожного, хто сповідує ідею розбудови національної держави. Лише подолавши скалу регіональних перешкод, набувши якостей, притаманних розвиненим націям (національної гордості, вичавивши з себе раба), зможемо прокласти «хоч синам, як не собі» дорогу у вільний світ.

Трансформація екстрактивних інституцій в інтерактивні та усунення регіональних бар'єрів державотворення

Сучасними пріоритетами патріотичних стратегем УНІ ми приречені вимостити цю дорогу. Де стратегема соборності – це не лише інтеграція економік регіонів, не тільки участь в євроатлантичних заходах колективної безпеки, у безвізі і культурно-показових ін'єкціях, а й консолідація на рівні духовних, морально-психологічних характеристик, внутрішньо притаманних людині та нації, їх свідомості та ментальності, які мобілізують, надають їм когнітивно-філософську і світоглядно-об'єднуючу направленість. Цьому має сприяти здатність лідера об'єднати народ національною ідеєю на побудову і захист власної держави – української України. Російську Україну ми вже збудували, дозволивши вічному ворогові УНІ анексувати Крим, а т. зв. повстанцям із т. зв. ДНР, ЛНР вбивати мирних мешканців Донбасу.

Українськість – це ексклюзивний здобуток нації, який треба не лише зберегти, а й розвивати як національну барву українського народу в різнокольоровому світовому суцвітті. Все, що заважає українськості, іншим стратегемам формули СУГ, – це регіональні та глобальні бар'єри державотворення. У цьому плані запропонована формула гармонізує певну радикальність націоналізму до сучасних цивілізаційних умов, виокремлюючи етнічну, мовно-культурну, історичну та іншу особливість, знімає з українців клеймо ксенофобії, заложників «кровоного» націоналізму. Адже є націоналізм як ідеологічна основа національно-визвольної боротьби українського народу, його ставлення до свободи поневолених народів: волю людині – волю народам! А є цинічне насадження шовіністичних ідеологем агресивних імперських устремлінь Росії. З одного боку, немає інтернаціонального націоналізму. З іншого, – саме псевдоінтернаціональні спекуляції більшовиків щодо націоналізму, намагання перетворити його з ексклюзивного бар'єра захисту національної ідентичності в шовіністичний механізм імперської асиміляції завойованих народів, через який комуністичні ідеологи російської політики втілювали «декомпозицірование», а відтак – денационалізацію, одурманювання і тотальний визиск. Для України немає нічого більш фальшивого, аніж називати її соціалістичною в колі вільних народів імперії зла, де інтернаціоналізм, за дослідженнями письменника-шістдесятника І. Дзюби, інтерактивно підмінявся тотальною русифікацією. Чи, скажімо, уклавши Великий договір про дружбу українського і російського народів, анексувати Крим, ввести війська на Донбас, порушити домовленості та влаштувати Іловайський кривавий коридор.

Регіональні бар'єри денаціоналізації українців нині треба розуміти не як між сусідніми (чи не сусідніми) областями України. Вирізняймо їх в структурі підвищення нинішньої суб'єктності національної Держави, моральної відповідальності сусідів за її уярмлення і злочинне нищення в минулому. Чому б ВР, де є однопартійна більшість, не прийняти закон «Україна – національна держава українського народу», за яким цьому (титульному, корінному) народові виключно надається втілювати своє природне, мовно-культурне, релігійне і історичне право на своє самовизначення і самовираження?! Викоринюймо не лише корупцію, а й неокочубейство, забороняймо українофобам не визнавати її символи, жертви, героїв! Незалежно – це при наданні Томосу, чергового фінансового траншу, Javelin, намаганнях України вступити в НАТО чи підписанні провального для України газового договору з Путіним, що прискорив анексію Криму, спричинив війну на Донбасі, появу тисячі смертей, калік.

Нині світоглядно-стратегічне значення формули СУГ в тому, що вона нагадує: не ми перші в цивілізованому світі вимощуємо свій національний шлях розвитку. Тому будьмо гідними розбудови своєї модерної національної держави як багатоаспектного завдання в сенсі вибору кращих вартостей людства з низки його багатогранних якостей. Гітлерівська Німеччина, колишній Союз чи нинішня Північна Корея нібито були і є консолідованими спільнотами. Але це не та консолідація, не ті лідери, цінності й суспільні норми поведінки. Зрештою, не ті стратегічні пріоритети державотворення. Не той інклюзив. Сьогодні ми вигідно-часто називаємо лише дві складові триптиху Хвильового: «Геть від Москви!» і «Даєш Європу!». А є іще третя, центральна – «Даєш інтелігенцію!» Туди треба йти не єврожебраками, не гомосовєтикусами, вмотивованими, аби там залишитися, а духовно та інтелектуально підготовленими патріотами. Не може ВР парламентсько-президентської України, її політикум поповнюватися лідероцентричними безідейними партіями олігархів, ігноруючи християнсько-демократичну, соціально-демократичну та іншу широку світову класику державотворення.

Національна Ідея – це не тільки наша гордість, духовна високість слів: Бог і Україна, а й всебічно розвинена цілісна людина та її соціогуманістична людяність у широкому вимірі поступу цивілізованого людства. Немає свободи людини без свободи її нації, а свободи нації – без волі сусідніх з нею народів і народностей. Без української України чи без білоруської Білорусі – немає соціогуманістичної Європи. Час, аби ці духовно-моральні чесноти наповнювали прикладний інструментарій для опрацювання дорожньої карти виходу поневолених Росією країн з її імперської орбіти, використовувалися для підвищення їхньої власно-ексклюзивної суб'єктності та прискорювали приєднання до числа розвинених держав вільного світу. Попри те, саме запозичення досягнень прогресивного людства з позицій стратегем ООН не дасть Україні забути, що нині вона на межі щоденного вибору між грубою гібридною силою тоталітаризму і синергією креативу розумного колективного захисту цивілізованого світу, його цінностей та доброчинства. Аби на «межі» православ'я і католицизму зберегтися як соборна нація, маємо не лише об'єднатися в Єдину Помісну Церкву. Ці дискурси мають гармонізуватися і відстоятися в межах ООН. І донесення її сенсів до світу припинить спекуляції чи то щодо переслідування українцями «всех русскоязычных», чи про геноцид над поляками, буцімто вчинений нами на землі української Волині. Справжні ж геноциди в Україні – це Великий Голодомор, штучно створений комуністами в 1932-1933 роках, та депортація ними кримськотатарського народу в 1944 році, як і проведена поляками в 1946 році операція «Вісла», внаслідок – трагедія спіткала лемків, бойків [7].

Насамкінець ще раз наголосимо, що втілення націїдеї формату СУГ комплексно імплементує соціогуманістичні засади з вектором на паритетний захист і людини, і нації, спираючись саме на світову культурологічну основу. Зокрема, сповна уможливить скористатися мудрими органічно-простими настановам Махатми Ганді своєму народові в постколоніальний час його національного і духовного відродження. Я повинен залишати всі вікна і двері відчиненими, я за те, аби звідусіль усі культури світу припливали до мого порогу, але нічого не може бути таким, що збиватиме мене з ніг і повинь zalиватиме мій дім. Пам'ятаючи це, ми в пострадянський період маємо уміслитися в українську Ідею як консолідуючий націю інтегральний чинник, надавши їй соціогуманістичного імперативу як ідеї “сім'ї” у міжнародних стосунках (за якою до найслабших ставляться з найбільшою любов'ю, а голоси тих, що уявили себе сильними світу, не мають морального права залишити безголосими постколоніально-радянські народи). Ідею відповідальності нації перед нацією Папа Іван Павло II переніс у третє тисячоліття, в національну і соціальну площину народів і народностей, які прагнуть стати чи вже стали на шлях повернення до своїх духовних витоків. Світ над цією ініціативою Папи на сесії ООН, – проведеною з приводу святкування її п'ятидесятиріччя – не застановився. Ця рефлексія притаманна сузір'ю інших великих соціогуманістів минулого – Масаріку, Гавелу. Її пропагує відомий американський історик Т. Снайдер, розглядаючи історичну відповідальність, шкода, лише Німеччини перед Україною. Адже не лише вона одна з країн, що

підписали Будапештський меморандум, не згадують обіцянки Україні, – беззахисній і без'ядерній. Інші – тим часом загарбують її території, русифікують корінні народи, розстрілюючи національні ідеї, лідерів, збивають цивільні літаки з дітьми, фальшуючи мантру «нас там нет». Узагальнивши соціогуманістичні погляди, препарувавши їх до українських реалій, можна зазначити, як це зробив Понтифік під час пастирського візиту до Києва, згадуючи Володимира Мономаха: Не дайте сильним світу цього запропастити людину. Проте стає страшно, занепадають нації, їх мови, традиції, молодь. Лише оберігаючи і людину, і націю, збережемо світ. Не буде вільною людина, доки підневільна її нація, доки на її землю ненаситно заглядає загарбник. Не буде вільної Польщі без вільної України, навіть сховавшись під парасолькою НАТО. Дипломати, вчені гуманітарії мають ширше адаптувати рефлексії Гедройця, Куреня, Бзежинського щодо польсько-українських відносин. Ми в стані усвідомити заклик Папи Івана Павла II і опертися в наших сусідських взаєминах на мудрість каяття – «прощаємо і просимо вибачення» – як державно-непорушне, щиро-співчутливе та морально-соціогуманістичне, а не відкривати «другий фронт» гібридної війни на радість реаніматологів імперії зла. За умов великої недовіри до урядових інституцій хочеться звернутися до священиків різних конфесій: «Святі отці, будьте іще інтелігентами!»

Чи не розумніше нині скористатися історією Великого Князівства Литовського, аби націлити ЄС на активізацію дій сектору сучасної його східноєвропейської політики; на синергію зміцнення національної безпеки України, Польщі, Литви, Білорусі та інших країн Балто-Чорноморської гряди; на повернення автокефалії Київській Помісній церкві, яка в майбутньому може стати потужним медіатором об'єднання християн римо-католицького і візантійсько-православного обрядів, розвитку екуменічного руху в світі. Коли всі разом, в одну ніч і один день святкуватимемо Різдво Спасителя людства, стимулюючи у світі екуменічний (і не тільки) дух і рух об'єднання. Якби, за Шевченком, ми вчилися так, як треба, то не лише б нині мали свою мудрість, а й ЄС напоумили б щодо її східноєвропейської політики та загроз з боку Росії і відкрило нові резерви об'єднання людства.

Напрямки подальших досліджень. В умовах глобалізації гібридної війни за новий переділ світу, «обустройство» старої «імперії зла» під новелами «руського мира» та іншими ідеологемами шовіністичного рашизму Національна Ідея українців є тим універсальним духовним обручем і опорою, що світоглядно та збройно протистоять експансії Путіна, утверджують соборну їх налаштованість на цивілізаційну інтеграцію та раціональність вибору вектора перспективно-потужної соціогуманістичної синергійності в розділеному світі. Нині – це чи не єдиний шлях, що уможливорює ексклюзивне право українців на консолідацію задля захисту своєї соборності, національної ідентичності та гідної інтеграції у вільний світ. Якщо говорити про ширший контекст національних ідей в контексті захисту розвитку нашого «Я», то втілення їх пріоритетних стратегем реальне лише при категоричному усуненні подальшої імперської асиміляції народів і народностей, шовіністичних бар'єрів національного і духовного їх відродження; наданні належних військових гарантій цивілізованого світу щодо розвитку мовної, культурної, релігійної та іншої їхньої різноманітності, територіальної цілісності і суверенно-державної суб'єктності.

Таким чином, йдеться про подальші дослідження соціогуманістичного концепту комплексного захисту людини та її нації як моделі пересновування національних ідей в ексклюзивне право кожного народу реально захищати свою національну ідентичність від асиміляційно-інформаційних, воєнних та інших імперських посягань – всіма способами, механізмами і засобами. Таке право вкрай потрібне, аби мати власну національну державу зі всіма належними державними атрибутами – Гербом, Гімном, Прапором, рідною мовою, відрубною високою культурою, автокефальною помісною Церквою, соборною Нацією, власними героями, сильною Армією, передовою освітою, наукою, економікою, стратегемами української ідеї, ефективною екологією, комунікацією, охороною здоров'я та іншою інфраструктурою, міжнародними зв'язками, військово-політичними союзами та альянсами. Власне, в цьому контексті на соціогуманістичних засадах запропонований комплексний підхід до Національної Ідеї як сукупності інтегральних стратегем поступу України на шляху розбудови Національної Держави. Належить розробити, систематизувати і класифікувати індикатори як інклюзивних, так і екстрактивних факторів та інститутів такої розбудови, її регіональних бар'єрів, аби верифікувати напрями розвитку.

Поблочна диференціація УНІ на ключові стратегеми уможливорює виокремлення в кожному блоці не лише конкретних пріоритетів розбудови національної держави, а й практичних показників. У блоці, приміром, соборності – повернути мир і цілісність країни, знайти критерії виміру етнічної, релігійної, політичної згуртованості нації; у збереженні українськості – не тільки прийняти, а і реально втілити закон про українську мову, пришвидшивши декомунізацію, зміцнити безпеку, в т.ч. кіберзахист, інформаційного простору, надавши йому національне забарвлення, тощо. Щодо блоку гідності, то українцям слід не лише

свого не цураючись, а й дотримуючись вектора цивілізаційного розвитку, досягти високих соціально-економічних стандартів життя розвиненого світу, показників добробуту і відпочинку, охорони здоров'я, захисту довкілля, вступити в колективні форми оборони – НАТО, ЄС; рівно ж – розвивати власні сили, ресурси і активи. Власне, акцентуація України на засади розбудови справді національної Держави, її захист сприятимуть творенню не «галицьких чи буковинських українців» (дорікання Франка), а соборних, інтерактивних, яким влада, нетрудове збагачення, офшори – не головне. Не може бути безідеологічних партій, важливо ВР прийняти не лише новий виборчий кодекс, а й закон про політичні партії, їх фінансування, нетрудове збагачення. Це шлях підвищення соборної інтерактивності об'єднаних територіальних громад, тобто використання їх як чинника глобального, стратегічного, так і регіонального, тактичного. Отже, виховуймо націю соборною і українською, творімо національну державу в світовому розмаїтті культур, але не партійних псевдонаціоналістів задля електорального піару.

Досягнення цих показників як домашніх завдань України перед її прийняттям в НАТО, ЄС націлює не лише на впровадження виділених стратегем, використання ексклюзивних чинників розбудови, а й на усунення регіональних бар'єрів і екстрактивних інститутів, які є малодослідженими. Незникаюча агресивність Росії щодо України, підтримка дій сепаратистів, колаборантів та п'ятиколонників становить небезпеку для державного суверенітету та національної ідентичності українців, подальше нехтування якими – токсично-убивче в системі інтерактивів гібридної і гарячої війни. За умов довготривалого панування імперсько-загарбницької ідеї – антагоністичної українській – це життєво важливо для людини, екзистенційно для української нації, як, власне, й кожної окремої спільноти, що має ексклюзивне право на власний розвиток на своїй землі, водночас глобально небезпечно для світового різноманіття людства та його цивілізованих здобутків.

Все це акумулює не тільки територіально-регіональний заклик до кооперативного об'єднання українців в спосіб «свій до свого по своє». А реалізує як найвищу форму соборнізації нації і країни через активізацію руху до себе – в духовно-інтелектуальному, ментальному плані, збереження своєї тотожності та розбудови національної Держави. Тобто залучає українців до побудови власного дому на своїй рідній землі, на котрій лише вони як корінна нація мають ексклюзивне право на своє самовизначення, на захист своєї національної ідентичності від агресорів-зайд, підвищення суб'єктності свого дому всіма доступними методами і способами, на свою екзистенцію в колі вільних країн світу, їх цивілізованих цінностей. Врешті, лише вони, українці, можуть винести на порядок денний ідеологічний супровід творення національної Держави, розглядати в її межах концепту Вітчизни, Материзни і Братства без «великоруського» старшинства, визначивши стратегеми своєї Національної Ідеї та червоні лінії безпеки національної Ідентичності народу, що дав назву цій Державі в центрі Європи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основной закон: Израиль – национальное государство еврейского народа. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.knesset.gov.il/main/ru
2. Белебега І. О. Єдність і різноманіття стратегічних пріоритетів національної ідеї (українські державотворчі діалоги). Серія: Ідеологічні проблеми ХХІ сторіччя / І. Белебега, С. Вовканич. – Львів-Харків, 2010. – 53 с.
3. Аджемоглу Д. Чому нації занепадають / Аджемоглу Дарон, Робінсон Джеймс. – К. : Наш Формат, 2016. – 440 с. (Пер. з англ.).
4. Вовканич С. Про синергію нації / Вовканич С. // День. – 2018. – (21.06)
5. Masaryk T. G. Narodnostni filosofie doby novesi / Masaryk T. G. – Praha, 1919. – S. 8.
6. Вовканич С. Об'єднатися в різноманітності, або Ще раз про українську національну ідею / Вовканич С. // Дзеркало тижня. – 2018. – №35. – 22.09.
7. Вовканич С. Візія ідеології розбудови національної держави – ексклюзив українського народу / Вовканич С. // Народнознавчі зошити. – 2018. – № 6. – С. 1347-1365.

REFERENCES

1. Osnovnoy zakon: Yzrayl' – natsyonal'noe hosudarstvo evreyskoho naroda, available at: www.knesset.gov.il/main/ru.
2. Belebekha, I. O. and Vovkanych S. (2010), Yednist' i riznomanittya stratchichnykh priorytetiv natsional'noyi ideyi (ukrayins'ki derzhavotvorchi dialohy). Lviv-Kharkiv. –53 p.
3. Adzhemohlu, D. and Robinson, D. (2016) ,Chomu natsiyi zanepadayut': Our Format, Kyiv, – 440 p.
4. Vovkanych, S. (2018), Pro synerhiyu natsiyi, Den', 21.06.
5. Masaryk, T. G. (1919), Narodnostni filosofie doby novesi, Praha, p. 8.
6. Vovkanych, S. (2018), Obyednatysya v riznomanitnosti, abo Shche raz pro ukrayins'ku natsional'nu ideyuDzerkalo tyzhnya, 22.09.
7. Vovkanych, S. (2018), Viziya ideolohiyi rozbudovy natsional'noyi derzhavy – eksklyuzyv ukrayins'koho narodu, Narodoznavchi zoshyty, 6, pp. 1347-1365.